

**Ἡ ἀποδοχή τῆς θεολογίας καί τοῦ ἔργου
τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου στό πλαίσιο
τῆς παράδοσης τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας***

ὑπό

Μητροπολίτου Μεσσηνίας

Χρυσόστομου

Ὑπακούοντας στήν ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νά ὀριστῶ ὁμιλητής στήν παροῦσα Πανηγυρική Συνεδρία τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος¹, στό πλαίσιο τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 1.700 ἐτῶν ἀπό τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, σπεύδω νά ἐκφράσω τίς εὐχαριστίες μου γιά τήν προσγενομένη τιμή καί νά ἐκζητήσω τίς εὐχές Σας γιά τήν ἔκβαση τοῦ παρόντος ἐγχειρήματος.

Ἡ συμπλήρωση 1.700 ἐτῶν ἀπό τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀποτελεῖ ἀφενός ἀφορμή γιά ἐπαναξιολόγηση τῶν ἱστορικῶν καί θεολογικῶν δεδομένων τῆς συγκεκριμένης Συνόδου καί ἀφετέρου τήν ἀπαρχή γιά τήν ἐπικαιροποίησή τους, ὡς διαδικασία ἐπαναπρόσληψης

* Εἰσήγηση στήν Πανηγυρική Συνεδρία τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιά τήν συμπλήρωση 1.700 ἐτῶν ἀπό τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Αἴθουσα Συνεδριῶν, Ἀθήνα, Ἱερά Σύνοδος, 2 Ἰουνίου 2025). Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καί τό ἔτος 1925 πραγματοποίησε ἀνάλογη Πανηγυρική Συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, μέ ὁμιλητή τόν Μητροπολίτη Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως καί μετὰ ταῦτα Μητροπολίτη Μεσσηνίας Πολύκαρπο Συνοδινό, (βλ. περιοδικό ΕΚΚΛΗΣΙΑ Γ' (1925), σελ. 169-170, 177-179), μέ ἀφορμή τήν συμπλήρωση 1.600 ἐτῶν ἀπό τήν σύγκληση τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

¹. Συνοδικό ἔγγραφο 1284/654/18-3-2025.

της θεολογίας καί τοῦ ἔργου της στόν 21^ο αἰῶνα. Καλούμεθα δηλαδή νά διερευνήσουμε τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο βιώθηκε στήν ζωή της Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καί στό πλαίσιο τῆς συνοδικῆς αὐτοσυνειδησίας. Της τό συνοδικό γεγονός καί οἱ ἀποφάσεις τῆς συγκεκριμένης Συνόδου ἀλλά καί ἡ σημασία τους στήν σύγχρονη ἐκκλησιολογική πραγματικότητα.

1. Ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀποτελεῖ, ὡς γνωστόν, τήν σπουδαιότερη μορφή ἔκφρασης τῆς συνοδικότητας στήν ἱστορία καί θεολογία τῶν Συνόδων, ὡς ἐκφράζουσα τήν καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ μέ τήν σύγκλησή της καί τήν συνοδική της δομή καί λειτουργία ἀπετέλεσε τήν ἀναντίρρητη ἐκκλησιολογική ἔκφραση τῆς αὐθεντίας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας σέ θέματα πίστεως καί κανονικῆς παραδόσεως, ὥστε νά διαφυλαχθεῖ ἡ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καί νά ἀποφευχθεῖ μία «πολυκέφαλη» θεώρηση τῆς ἐκκλησιαστικότητας.

Ὅπως εἶναι γνωστό ἡ Σύνοδος συνεκλήθη τό 325 μ.Χ. στήν Νίκαια τῆς Βιθυνίας, γιά νά ἀντιμετωπίσει τήν αἵρεση τοῦ Ἀρείου, ὁ ὁποῖος ὑποστήριζε, ἤδη ἀπό τό 319 μ.Χ. ὡς πρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅτι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ εἶναι τό πρῶτο κτίσμα ἢ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ Πατρός, προῆλθε «ἐκ τῆς βουλήσεως» καί ὄχι «ἐκ τῆς οὐσίας» Αὐτοῦ καί κατά συνέπεια ὅτι ὑπῆρξε χρόνος πού δέν ὑπῆρχε ὁ Υἱός («ἦν ποτέ ὅτε οὐκ ἦν»).

Οἱ Πατέρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου κατεδίκασαν τίς συγκεκριμένες αἵρετικές ἀπόψεις τοῦ Ἀρείου καί διετύπωσαν μέ τό Σύμβολο τῆς Πίστεως τήν ὀρθότητα στήν πίστη, ὅτι δηλαδή ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ γεννήθηκε «ἐκ τοῦ Πατρὸς μονογενῶς, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς», εἶναι Θεός ἀληθινός ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθεῖς οὐ ποιηθεῖς, «ὁμοούσιος» πρὸς τόν Θεόν Πατέρα, σαρκωμένος καί ἐνανθρωπήσας.

Ἡ παρούσα Σύνοδος ἔλυσε ἓνα θεολογικό πρόβλημα τό ὁποῖο ἀπασχολοῦσε τήν Ἐκκλησία ἤδη ἀπό τόν 2^ο αἰῶνα καί ἀποτύπωσε τήν ἐνιαία καί καθολική πίστη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς συνέχεια τῆς πίστεως τῶν Ἀποστόλων καί τῶν πρώτων Πατέρων καί μάλιστα στό πλαίσιο τῆς βιβλικῆς παραδόσεως καί στή βάση διατυπώσεως τῆς ἀρχέγονης Χριστολογίας.

Γιὰ τούς λόγους αὐτούς ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος ὀρθά θεωρεῖται διαχρονικά ὡς ἡ αὐθεντική ἔκφραση τῆς συνοδικῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ κατὰ τήν σύγκληση, συγκρότηση καί λειτουργία τῆς ἐφαρμόστηκαν πλήρως τὰ κριτήρια τῆς συνοδικῆς παραδόσεως, τὰ ὁποῖα, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, ἐπιβεβαίωσαν ἀπόλυτα τήν σχέση τῆς μέ τήν μέχρι τότε ἰσχύουσα συνοδική παράδοση καί λειτουργία.

2. Ἡ μετάβαση ὁμῶς ἀπό τήν τοπικότητα στήν οἰκουμενική διάσταση τῆς συνοδικότητος δέν ἦταν ἓνα γεγονός στιγμιαῖο. Χρειάστηκε ἀρκετός κόπος γιά τήν ἐπίτευξη μιᾶς πορείας σύγκλισης καί κυρίως πνεῦμα συνεργασίας καί κοινωνίας τῶν τοπικῶν ἐπισκόπων, ὥστε νά ἐπιτευχθεῖ ἡ καθολική ἀποδοχή συγκλήσεώς τῆς, μέ σκοπό τήν ἐπίλυση ἑνός θεολογικοῦ θέματος σημαντικοῦ κυρίως ὡς πρὸς τίς σωτηριολογικές του διαστάσεις. Ἐπιπλέον ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, στηριζόμενη στήν μακραίωνη ἐκκλησιολογική παράδοση καί στήν λειτουργική ἐμπειρία τῆς, παρέμεινε πιστή στήν ἐφαρμογή καί λειτουργία τῆς συνοδικότητος, γι' αὐτό καί δέν ἔπαυσε ποτέ νά ἀντιλαμβάνεται τήν αὐτοσυνειδησία τῆς στά ὅρια τῆς συνοδικῆς ἔκφρασης τῆς «ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως». Στήν βάση αὐτῆς τῆς αὐτοσυνειδησίας, ἡ σχέση Ἐκκλησίας καί Συνόδου κατενοεῖτο πάντοτε ὡς μία σχέση «πράγματος ταυτότητος», ἐνῶ ἡ Σύνοδος κατέστη τό μοναδικό μέσο ἀλλάθειας ἔκφρασης, διατύπωσης καί ἐρμηνείας τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας καί συγχρόνως ὁ κατεξοχήν τρόπος διαφύλαξης καί ἐπιβεβαίωσης τῆς ἐνότητος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀφοῦ ἡ ἐνότητα δέν εἶναι μία ἀθροιστικοῦ τύπου σύνδεση, ἀλλά ἓνα γεγονός ἐκκλησιολογικό, μέ τό ὁποῖο ἐκφράζεται ἡ καθολικότητα τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας καί ἐπιβεβαιώνεται ἡ ἀποστολικότητα αὐτῆς τῆς πίστεως.

Ἡ συνοδική αὐτή αὐτοσυνειδησία τῆς Ἐκκλησίας διέπει ὅλες τίς ἐκφράσεις καί λειτουργίες τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, σέ ἀναφορά πάντοτε πρὸς τό μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας καί τήν μυστηριακή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Μόνο μέσα ἀπό αὐτήν τήν συνοδική λειτουργία ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νά θέτει ὅρια ὡς πρὸς τήν κανονικότητα, νά διακηρύττει τήν ὀρθότητα τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεως καί νά ἀποκηρύσσει θέσεις ἢ ἀπόψεις ὡς αἰρετικές ἐναντι τῆς ὀρθοδοξίας.

Πρός επίτευξη τῶν ἐπιδιωκόμενων αὐτῶν στόχων καί σκοπῶν, ἡ Ἐκκλησία, ὅποτε ἔκρινε ὅτι ἦταν ἀναγκαῖο, δέν δίσταζε νά δημιουργεῖ καί νέες μορφές συνοδικῶν ἐκφράσεων μέ σκοπό τήν ἐπίλυση ἀνάλογων τοπικῶν ἢ καθολικῶν ζητημάτων, θεολογικῶν καί ἐκκλησιολογικῶν ἢ καί κανονικῆς φύσεως.

Στήν ἱστορική πορεία τῆς Ἐκκλησίας ὁμως ὑπάρχει καί μία ἀναλογικότητα, ὡς ἄρρηκτη συζυγία, μεταξύ τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοίκησης καί τῆς ἐδαφικῆς περιγραφῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν σέ τοπική, περιφερειακή καί οἰκουμενική διάσταση, ὡς αὐθεντική προσαρμογή τοῦ συνοδικοῦ συστήματος στό πλαίσιο τῶν διαδοχικῶν σχημάτων διοικητικῆς ὁργανώσεως τῆς Πολιτείας. Ξεκινᾷ μέ τόν οἰκεῖο ἐπίσκοπο τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας καί τό τοπικό «πρεσβυτέριον», κατά τούς τρεῖς πρώτους αἰῶνες, καί ἐξελίσσεται μέ τήν εἰσαγωγή τοῦ Μητροπολιτικοῦ συστήματος στήν ἐκκλησιαστική διοίκηση, τήν μορφή τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325 μ.Χ.) καί τοῦ Πατριαρχικοῦ συστήματος, μέ τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο (451 μ.Χ.) κ. ἔξ.

Σέ ὅλες αὐτές τίς μορφές καί ἐκφράσεις συνοδικότητας, ἡ προεδρία συνήθως ἐδίδετο στόν ἐπίσκοπο τῆς «πρωτευούσης πόλεως» ἢ στόν ἀρχαιότερο τῶν ἐπισκόπων. Συμμετεῖχε μέγας ἀριθμός ἐπισκόπων, κατεβάλλετο προσπάθεια στήν Σύνοδο οἱ ἀποφάσεις νά ληφθοῦν «ἐν ὁμοφωνίᾳ» (*consensus*), χωρίς νά ἀποκλείεται καί τό «δικαίωμα τῆς πλειοψηφίας», ἐνῶ ἡ σύγκληση τῆς Συνόδου συνδεόταν ἀπαραίτητα καί ἀπαρέγκλιτα μέ τήν εὐχαριστηριακή κοινωνία.

Ἡ Σύνοδος ἐπίσης, ὡς ἡ ἔκφραση τῆς ἐνότητας τῶν ἐπισκόπων, θεμελιώνεται στήν ἰδέα ὅτι κάθε ἐπίσκοπος εἶναι διάδοχος ὅλων τῶν Ἀποστόλων, ὅπως καί κάθε ἐπισκοπικός θρόνος, ἦταν ἡ «καθέδρα τοῦ Πέτρου» (*Cathedra Petri*)². Μέ τόν τρόπο αὐτό κάθε ἐπίσκοπος ἔπρεπε νά ἐκφράζει τήν ἐνότητά του μέ τούς ἄλλους ἐπισκόπους, ὡς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων, μέ τήν συμμετοχή του σέ μία Σύνοδο (*corpus Episcoporum*).

². ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΚΑΡΘΑΓΕΝΗΣ, *De Unitate* 4.

Τό γεγονός αυτό της αποστολικότητας καί καθολικότητας κάθε Τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀπετέλεσε τό πρῶτο βῆμα πρὸς τήν οἰκουμενικότητα μιᾶς Συνόδου. Ὑπὸ τήν ἔννοια αὕτη ἐκφράζεται καί ἡ σχέση τῆς Συνόδου πρὸς τήν ἀποστολικότητα καί τήν καθολικότητα τῆς Ἐκκλησίας, χωρίς βέβαια οἱ ἐπιμέρους Τοπικὲς Ἐκκλησίαι νά κατανοοῦνται ὡς ἀλληλοσυμπληρούμενα τμήματα ἢ στοιχεῖα μιᾶς ἀθροιστικοῦ τύπου καθολικότητας.

Μέ τήν λειτουργία τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, ἐλαχιστοποιήθηκε ἡ σημασία τῆς «συνόδου τοῦ ἐπισκόπου» κάθε Τοπικῆς Ἐκκλησίας, χωρίς ὅμως νά ἐξαλειφθεῖ³. Τήν ἀντικατάσταση αὕτη τῆς Τοπικῆς ἀπό τήν Ἐπαρχιακὴ Σύνοδο ἐπισημαίνει ὁ δ' κανόνας τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325 μ.Χ.), ὡς πρὸς τήν ἐκλογή τῶν ἐπισκόπων. Στήν πράξη ἡ διαδικασία αὕτη ἐπικυρώθηκε μέ τήν Σύνοδο τῆς Ἀντιοχείας, τοῦ ἔτους 341 μ.Χ., μέ τὰ «κατὰ πλειοψηφίαν» ἐκλογικὰ ἀποτελέσματα, καί μέ τόν ε' κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου γιά θέματα κρίσεων καί ἀπονομῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης. Δέν ἦταν ὅμως ἐκτός τοῦ σκοποῦ λειτουργίας τῆς Συνόδου καί ἡ λήψη ἀποφάσεων σέ θέματα πίστεως, τὰ ὅποια θά μπορούσαν νά ὀδηγήσουν σέ διαιρέσεις καί σχίσματα.

Μέ τήν διαδικασία αὕτη, οἱ Σύνοδοι ἔπαψαν πλέον νά εἶναι «ἐκτακτα» γεγονότα μιᾶς Τοπικῆς Ἐκκλησίας καί κατεστάθησαν μόνιμες ἐπαρχιακές συνελεύσεις, οἱ ὁποῖες συγκαλοῦντο δύο φορές τόν χρόνο.

Ἡ ἐπικράτηση τῆς ιδέας τῆς οἰκουμενικότητας κατὰ τόν 4^ο αἰῶνα καί ἐπιπλέον ἡ ταύτισή της μέ τήν χριστιανική «Οἰκουμένη» ἀπετέλεσε τήν βάση ὥστε ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία νά εἶναι ἓνα σῶμα σέ ὅλους τοὺς τόπους καί σέ κάθε τόπο, ὡς «τό τῆς κοινῆς Οἰκουμένης σῶμα»⁴ καί παρὰ τήν τοπικὴ διάσπασή της γεωγραφικά, ἐνῶ ὁ συνδυασμός τῆς οἰκουμενικότητας πρὸς τήν ἀποστολικότητα τῆς Συνόδου νά ὀδηγήσει στήν κατανόηση τοῦ ἔργου τῆς Συνόδου, ὡς αὐτό τό ὁποῖο ἐκφράζει τό «καθόλου» σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή τήν πίστη τῆς «κατὰ τήν Οἰκουμένην»

³. Σύνοδος τῆς Καρθαγένης τό 249 μ.Χ., καί τῆς Ρώμης λίγο ἀργότερα (Πρὸς Κορινθίους, Ἐπιστολή 38, 1.1, 1 καί 40, 2).

⁴. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, *Εἰς τόν Βίον Κωνσταντίνου τοῦ Βασιλέως* 3, 64-67.

Ἐκκλησίας⁵. Ἡ συνοδική αὐτή λειτουργία ἐπιβεβαιώνεται ἤδη ἀπό τό δεύτερο μισό τοῦ 3^{ου} αἰῶνα (Σύνοδος Ἀντιοχείας τοῦ 268 μ.Χ.), ὅταν οἱ ἐπίσκοποι τῆς Συνόδου ἀπευθύνονταν «...καί τοῖς κατὰ τήν Οἰκουμένην πᾶσι συλλειτουργοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις καί πρεσβυτέροις καί διακόνους καί πάση τῇ ὑπὸ τόν οὐρανόν καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ...»⁶.

Ἡ ἔννοια τῆς οἰκουμενικότητος ὁμως, ὅπως προαναφέραμε, σχετίστηκε ἄμεσα καί μέ τήν γεωγραφική της προσέγγιση. Χαρακτηριστικά ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας προσεγγίζει τήν μοναδικότητα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου μέ τήν γεωγραφική ἔκταση τῆς τότε Οἰκουμένης⁷, καθορίζοντας «μυσταγωγικά» τήν ταύτιση τῆς γεωγραφικῆς οἰκουμενικότητος μέ τήν ἐκκλησιαστική καθολικότητα⁸.

Φαίνεται τελικά ὅτι ἡ σχέση οἰκουμενικότητος, καθολικότητος καί ἀποστολικότητος, στό πλαίσιο λειτουργίας τοῦ θεσμοῦ τῆς Συνόδου, ἀπετέλεσαν τήν καταρχήν θεολογική βάση μετάβασης ἀπό τήν Τοπικότητα στήν Οἰκουμενικότητα τοῦ συνοδικοῦ θεσμοῦ. Ἐπιπλέον τά ἱστορικά

⁵. Μαρτύριον Πολυκάρπου 8, 1.

⁶. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία VII, 30, 2.

⁷. Τοῦ ἰδίου, *Εἰς τόν Βίον Κωνσταντίνου τοῦ Βασιλέως* 3, 9, 8.

⁸. Πρβλ. ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, *Κατηχήσεις* 18, 23. Ἡ ἐφαρμογή τοῦ ὅρου «αὐτοκρατορική σύνοδος» (Kaiserlich Synode) (D. Kretschmar, σελ. 49 κ. ἐξ.) γιά τήν Α' Οἰκουμενική εἶναι ἀποπροσανατολιστική ὅπως καί ἡ ἔννοια «κρατική Ἐκκλησία (Reichs Kirche) στό Βυζάντιο. Ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος, ὅχι μέ πολιτικά κριτήρια ἀλλά κυρίως μέ ἐκκλησιολογικά, μέ τήν κατανόηση δηλαδή τῆς Ἐκκλησίας ὡς «τό τῆς κοινῆς Οἰκουμένης σῶμα» καί τῶν ἐπισκόπων, «ὥσπερ τινάς ἀρχηγούς τῆς τῶν ἐθνῶν σωτηρίας» (Εὐσεβίου, Βίος Κωνσταντίνου Β', 64-67), θεμελιώνει τήν Α' Οἰκουμενική Σύνοδο ὡς τῆς «καθολικῆς κατὰ τήν Οἰκουμένην» Ἐκκλησίας Σύνοδον (πρβλ. Μαρτύριον Πολυκάρπου 8, 10). Αὐτή ἡ Οἰκουμενική θεώρηση τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας ἐκφράστηκε γιά πρώτη φορά διαμέσου μιᾶς εἰδικῆς καί ἑκτακτῆς συνοδικῆς δομῆς, τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ παραλληλισμός αὐτός τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν ἐνότητα τῆς Αὐτοκρατορίας—ἕνας παραλληλισμός πού στήν Ἀνατολή πῆρε τήν μορφή ταύτισης τῶν δύο θεσμῶν, τουλάχιστον ἀπό μερικούς κύκλους—ἐδῶ βρῆκε τήν ἀπόλυτη ἐκφρασή του μέ τήν σύγκληση τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου μέ ἀρχές ὁμως καί προϋποθέσεις ἐκκλησιολογικές.

δεδομένα, ὅπως ἡ ἐξάπλωση τῶν ἀντιλήψεων τοῦ Ἀρείου πέραν τῶν τοπικῶν ὁρίων τῆς Ἀλεξανδρείας ἀλλά καί ἡ εἵσοδος τους στήν Παλαιστίνη καί στήν Ἀντιόχεια, ἔδωσαν πλέον τήν ἀφορμή κατανόησης τῆς ἀνάγκης γιά σύγκληση μιᾶς Γενικῆς-Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Μέ τόν τρόπο αὐτό τέθηκαν, στίς ἀρχές τοῦ 4^{ου} αἰῶνα, τά ἐκκλησιολογικά θεμέλια δημιουργίας μιᾶς νέας μορφῆς συνοδικότητας, τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, μέ τήν ὁποία ἡ ἀρχική ἔννοια τῆς καθολικότητας βρῆκε τήν ἀπόλυτη ἔκφρασή της σέ μία νέα συνοδική δομή, ἡ ὁποία χαρακτηρίστηκε ὡς Οἰκουμενική, τόσο ἐκκλησιολογικά ὅσο καί γεωγραφικά.

Ὑπό τήν ἔννοια αὐτή, ἡ σύγκληση τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπό τόν Μ. Κωνσταντῖνο ἦταν μία αὐθεντική ἔκφραση τῆς συνοδικῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτό καί δέν ἐξέπληξε κανένα ἀπό τά ἐκκλησιαστικά μέλη. Ἄλλωστε, ἡ σύγκλησή της ὑπῆρξε ἀναγκαῖο ἀποτέλεσμα τῆς ἀδυναμίας ἐπιλύσεως τοῦ γενικότερου θεολογικοῦ προβλήματος, τοῦ ἀρειανισμοῦ, ἀπό μία ἥ καί περισσότερες Τοπικές Συνόδους, γεγονός τό ὁποῖο ἐπιβεβαιώνεται θεολογικά καί ἱστορικά. Ἡ Σύνοδος, ἂν καί παραμένει σημεῖο ἀναφορᾶς, στό πλαίσιο τῆς ἐκκλησιαστικῆς παράδοσης καί τῆς συνοδικῆς αὐτοσυνειδησίας τῶν Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τό θεολογικό της ἔργο, ἐντούτοις δέν θά πρέπει νά μᾶς διαφεύγει ὅτι τό ἐγχείρημα ὑλοποίησεῶς της ἦταν ἀρκετά δύσκολο ἐξαιτίας τῆς συνθετότητάς του ἀλλά καί ὡς πρὸς τήν ἀποδοχή της.

Ἀπαιτήθηκαν περίπου 100 χρόνια μετά τήν σύγκληση τῆς Συνόδου γιά νά καταστεῖ ἀποδεκτὴ ἡ καθολικότητα καί οἰκουμενικότητα τοῦ θεολογικοῦ της ἔργου καί 50 καί πλέον χρόνια γιά νά ὑπερβαθεῖ ἡ σύγχυση, ἡ ὁποία προκλήθηκε ἀπό τήν προσπάθεια διαφορῶν ἄλλων Τοπικῶν Συνόδων ἀλλά καί πολλῶν Πατέρων καί ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, νά ἐπανερμηνεύσουν τήν θεολογική της πρόταση καί κυρίως τό Σύμβολο Πίστεως πού ἐξέδωσε.

Φαίνεται λοιπόν ὅτι ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος δέν ἦταν τό τέλος, ἀλλά ἡ ἀρχή μιᾶς συνεχοῦς θεολογικῆς συζητήσεως ὡς πρὸς τήν διαδικασία διαμορφώσεως τῆς Χριστολογίας καί Πνευματολογίας ἀπό τήν «κατά τήν Οἰκουμένην Ἐκκλησίαν».

3. Τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τῆς Συνόδου, μέ τά ὅποια ἐκφράστηκε ἡ οἰκουμενικότητά της καί ἀναγνωρίστηκε ἡ καθολικότητα τῆς θεολογίας της καί τοῦ γενικότερου κανονικοῦ ἔργου της, στό πλαίσιο ἀπόδοχῆς της ἀπό τήν μεταγενέστερη ἐκκλησιαστική καί πατερική παράδοση, εἶναι ἐπίσης τά στοιχεῖα ἐκεῖνα τά ὅποια κατέστησαν τήν Σύνοδο τόν ἀλάθητο ἐρμηνευτή τῆς θεολογικῆς παραδόσεως, ἔναντι τοῦ προβλήματος τοῦ ἀρειανισμοῦ καί τόν θεμελιωτή τῆς σύγκλισης καί σύνθεσης τῶν δύο μεγάλων θεολογικῶν παραδόσεων τῆς Ἀνατολῆς, τῆς ἀλεξανδρινῆς καί τῆς ἀντιοχειανῆς, ἕνα ἀκόμη στοιχεῖο ἐπιβεβαίωσης τῆς οἰκουμενικότητος ἡ καθολικότητος τῆς θεολογικῆς της προσφορᾶς.

α) Ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος, στό πλαίσιο αὐτῆς τῆς διαδικασίας σύγκλισης τῶν τοπικῶν θεολογικῶν παραδόσεων, κατάφερε νά ἐκφράσει τήν μία καί ἐνιαία πίστη τῆς «Καθόλου Ἐκκλησίας» στό Σύμβολο Πίστεως, τό *consensus* δηλαδή τῆς ὅλης θεολογικῆς παραδόσεως καί τῆς «ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως».

β) Ἡ Σύνοδος κατοχύρωσε μέ τήν αὐθεντία της ὅτι οἱ ὅροι καθ' ἑαυτοί, ὡς ἀπλές λέξεις ἢ ἐκφράσεις, δέν ἔχουν κανένα ἀπόλυτα θεολογικό κῦρος, ἀλλά τό κῦρος τους ἔγκειται στό περιεχόμενο τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεως τό ὅποιο διατυπώνουν καί τό ὅποιο πρέπει νά εἶναι σύμφωνο πρός τήν προηγούμενη θεολογική καί ἐκκλησιαστική παράδοση καί νά ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τήν σωτηριολογική του συνέπεια καί ἀξία. Αὐτό τό περιεχόμενο ἀπετέλεσε καί τό αὐθεντικό κριτήριο κρίσεως δηλαδή ἀποδοχῆς ἢ ἀπόρριψης κάθε δογματικῆς διατύπωσης ἀλλά καί τῆς ὀρθῆς ἐρμηνείας καί ἐπιβεβαίωσής της διαχρονικά.

Ἔτσι ἡ θεολογική ἐρμηνεία ἀλλά καί ἡ διατύπωση εἶναι «ἰσχυρά καί βεβαία» μόνο ὅταν εἶναι σύμφωνη πρός τήν ὁμολογία τῆς πίστεως, ὡς ἐκφραση τῆς συνοδικῆς λειτουργίας καί ὄχι μεμονωμένων ἀτόμων ἢ ομάδων, γι' αὐτό καί ἡ συμφωνία τῆς θεολογίας πρός τήν ὁμολογία πίστεως τῆς Ἐκκλησίας βεβαιώνεται συνεχῶς ἀπό τόν ἔλεγχον τῆς «ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως», ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τήν οὐσιαστική λειτουργία καί ἐκφραση τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, τό ὅποιο καί διακρίνει τελικά τήν ὑγιή διδασκαλία ἀπό τήν αἰρετική ἀπόκλιση. Αὕτη ἡ

συνοδική έκφραση τῆς «ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως» διαφυλάσσεται ἀπό τὴν ὁρατὴ κεφαλὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, τὸν ἐπίσκοπο κάθε Τοπικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκφράζεται μὲ τὴν συνοδική λειτουργία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος⁹. Τὴν σημαντικὴ αὐτὴ συνοδική λειτουργία κατοχύρωσε ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος μὲ τὸν 6^{ον} κανόνα, ὁ ὁποῖος ὀρίζει ὅτι οἱ «αἰρετικοί» ἀποκηρύσσονται μόνο ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι ἀπὸ μεμονωμένα ἄτομα ἢ ομάδες.

γ) Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τόλμησε καὶ υἱοθέτησε τὸν ὅρο «ὁμοούσιος», ὡς προερχόμενο ἐκ τῆς ἀντιοχειανῆς θεολογικῆς παραδόσεως τοῦ ὁποῖου ἡ χρῆση εἶχε καταδικαστεῖ ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῆς Ἀντιοχείας τοῦ 268 ἐπειδὴ τὸν χρησιμοποιοῦσε ὁ Παῦλος ὁ Σαμοσατέας, ἀποδίδοντας στό πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ, μὲ τὸν ὅρο αὐτό «ἀνθρωπίνως» μερισμό ὡς πρὸς τὴν θεία οὐσία, κατ' ἀναλογίαν μὲ τὸ, τι συμβαίνει μὲ τὴν ἀνθρώπινη φύση, ἀμφισβητῶντας μὲ τὴν παροῦσα ἀντίληψη τὴν πληρότητα τῆς θεότητος τοῦ Υἱοῦ¹⁰.

Μὲ τὴν υἱοθέτηση τοῦ «ἁγραφου» ὅρου «ὁμοούσιος» ἀπὸ τὴν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ὁ ὅρος ἔλαβε νέο θεολογικὸ περιεχόμενο, διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ μοναρχιανικὸ (Παῦλος Σαμοσατέας), καὶ συγχρόνως ἐπιβεβαιώθηκε ἀφενὸς ἡ παρηρησία τῶν Πατέρων τῆς Νικαίας, νά ὑπερβοῦν δηλαδὴ τὴν παλαιὰ ἀπαγόρευση, ὡς πρὸς τὴν χρῆση τοῦ συγκεκριμένου ὅρου, καὶ ἀφετέρου νά δοθεῖ ἡ δυνατότητα στὴν Σύνοδο νά καταστήσει τὸν ὅρο ὡς τὸ κατεξοχὴν μέσο ἔκφρασης τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεως τῆς «Καθόλου» Ἐκκλησίας. Ὁ Υἱὸς εἶναι Θεός, ἐπειδὴ εἶναι «ὁμοούσιος τῷ Πατρί», προέρχεται «ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς» καὶ ἔχει τὴν ἴδια καὶ «ταυτὴν οὐσίαν» (ταυτότητα οὐσίας) πρὸς τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ Πατέρα.

Ἐξαιτίας τῆς συγκεκριμένης θεολογικῆς συμβολῆς, τὸ Σύμβολο τῆς Νικαίας κατέστη ἡ μόνη «ἱκανὴ καὶ αὐτάρκης ἔκφρασις πρὸς ἀνατροπὴν πάσης ἀσεβοῦς αἰρέσεως καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς

⁹. Πρβλ. Βλ. Ἰ. Φειδᾶ, «Πατερικὴ θεολογία καὶ Ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση», *ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ* 580/29-2-2000, σελ. 10.

¹⁰. Βλ. Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Ἐπιστολὴ 52, 1. ΙΛΑΡΙΟΥ ΠΙΚΤΑΒΙΟΥ, *De Synodis* 81, 86.

διδασκαλίας»¹¹, αλλά και ή μόνη αὐθεντική ἔκφραση τῆς ἀλήθειας τῆς πίστεως ἔναντι ὁποιουδήποτε ἄλλου Συμβόλου, τό ὅποιο ἐκδόθηκε μετά τήν Σύνοδο τῆς Νικαίας καί μέχρι τοῦ ἔτους 381 μ.Χ., αλλά καί μέχρι τήν Δ'Οικουμενική Σύνοδο (451 μ. Χ.).

4. Ὁ τρόπος μέ τόν ὅποιο ή Σύνοδος «μεταστοιχείωσε» θετικά τό ἀρχικά ἀρνητικό περιεχόμενο τοῦ ὅρου «ὁμοούσιος», στό πλαίσιο τῆς θεολογικῆς καί ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἐπιβεβαιώνει καί τόν τρόπο μέ τόν ὅποιο ἀποδέχθηκε θεολογικά τήν πρό αὐτῆς θεολογική παράδοση (ἀντιοχειανή καί ἀλεξανδρινή) καί τήν κατέστησε θεολογική βάση ἔκφρασης «συμπάσης» τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ διαδικασία αὐτή ἀποδεικνύει ὅτι:

α) Ἡ ἀποδοχή σχετίζεται ἄμεσα μέ τό γεγονός τῆς Ἐκκλησίας καί ἐκφράζεται «ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ» καί «διά τῆς Ἐκκλησίας». Ἐξαιτίας μάλιστα αὐτῆς τῆς ἐκκλησιολογικῆς τῆς διάστασης σχετίζεται ἄμεσα καί μέ αὐτό τό ὅποιο ὀρίζουμε ὡς «ἐκκλησιαστική συνείδηση», ή ὁποία θεμελιώνεται στήν «*traditio veritatis*» (παράδοση τῆς ἀληθείας) καί καταξιώνεται στό μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας¹², ὅπως καί ή ἴδια ή συνοδική λειτουργία, ἀφοῦ «Ἐκκλησία συστήματος καί συνόδου ἐστίν ὄνομα»¹³.

Οἱ Πατέρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁμολόγησαν μέ τό Σύμβολο τῆς Πίστεως τήν συμφωνία τους πρὸς τήν παράδοση καί τήν πίστη τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, «ἦν ὁ μέν Κύριος ἔδωκεν, οἱ δέ Ἀπόστολοι ἐκήρυξαν, καί οἱ Πατέρες ἐφύλαξαν. Ἐν ταύτῃ γάρ ή Ἐκκλησία τεθεμελιώται, καί ὁ ταύτης ἐκπίπτων οὔτ' ἂν εἴη, οὔτ' ἂν ἔτι λέγοιτο Χριστιανός»¹⁴.

¹¹ . Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Πρὸς τοὺς ἐν Ἀφρικῇ ἐπισκόπους 1.

¹² . Βλ. J. Zizioulas, «The Theological Problem of "Reception"», *Bulletin Centro Pro Unione* 26 (1984), σελ. 3-6. Πρὸβλ G. Routhier, *La réception d' un concile*. Les Éditions du Cerf, Paris 2012, ὅπου καί βιβλιογραφία.

¹³ . ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ἑρμηνεία εἰς τόν 149^{ον} Ψαλμόν, PG 55, 493.

¹⁴ . Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Ἐπιστολή πρὸς Σεραπίωνα Α', 28.

Ἡ σύνδεση αὐτή τῆς Συνόδου μέ τήν ἐκκλησιαστική παράδοση καθορίζει ἀφενός τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο καθίσταται ἀποδεκτή ἡ Σύνοδος, στό πλαίσιο τῆς «ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως», ὡς «*regula fidei*» (κανόνας πίστεως), ἀπό τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας καί ἀφετέρου τήν σημασία τοῦ συνοδικοῦ ἔργου. Ἡ σύνδεση αὐτή ἐπιβεβαιώνει ἐπίσης ὅτι ἡ ἀποδοχή τοῦ Συμβόλου Πίστεως τῆς Συνόδου ἦταν μία δύσκολη πορεία καί προκάλεσε ἀρκετές θεολογικές ζυμώσεις ἐπὶ 1 ½ αἰῶνα, μέχρι καί τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο (451 μ.Χ., Χαλκηδόνα), μέ τό ὁποῖο τελικά προσδιορίστηκαν θεολογικά καί ἐκκλησιολογικά τά ὅρια διάκρισης μεταξύ ὀρθοδοξίας καί αἵρεσης. Ἡ ἀποδοχή τέλος, ὡς πράξη λειτουργική καί συνοδική τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἀπετέλεσε τό κατεξοχήν μέσον διαφύλαξης τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως ἀνόθευτης καί ἀκεραίας ἀπό τίς διάφορες ἀπόπειρες αἰρετικῶν στρεβλώσεων, ἀκόμη καί τοῦ ἴδιου τοῦ κειμένου τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, κυρίως μεταξύ τῶν ἐτῶν 325 καί 381 μ.Χ., ἀπό ἕναν «λαβύρινθον Συμβόλων»¹⁵.

Ἦδη ἡ Β' Οἰκουμενική Σύνοδος ἐπικυρώνει τήν πίστη τῶν 318 Πατέρων, στήν Συνοδική της Ἐπιστολή «Πρός τοὺς Λυτικούς» (382 μ.Χ., Κωνσταντινούπολη), ἐνῶ ἡ Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος (431 μ.Χ., Ἐφεσος) μέ τόν ζ' κανόνα της καθιστᾷ τό Σύμβολο Πίστεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου κριτήριον ὀρθοδοξίας καί ἐπιβεβαίωσης ἀληθοῦς πίστεως¹⁶, γι' αὐτό καί ἀπαγορεύει πλέον τήν σύνταξη ἢ χρήση κάποιου ἄλλου Συμβόλου Πίστεως¹⁷.

Ἀντίστοιχη ἀποδοχή ἔχουμε καί ἀπό τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο (451 μ.Χ., Χαλκηδόνα), ὅπου, μετά τήν ἀνάγνωση τῆς «Ἐκθέσεως Πίστεως» τῆς Νικαίας, οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ἐβόησαν: «Αὕτη ἡ πίστις τῶν Ὀρθόδοξων. Ταύτη πάντες πιστεύομεν. Αὕτη ἀληθινή πίστις. Αὕτη ἡ ἁγία πίστις. Αὕτη αἰωνία πίστις. Εἰς ταύτην ἐβαπτίσθημεν. Εἰς ταύτην βαπτίζο-

¹⁵. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία II, 41.

¹⁶. ACO II/I, 1.

¹⁷. ACO II/I, 2.

μεν. Πάντες οὕτως πιστεύομεν»¹⁸, καί γιά τόν λόγο αὐτόν ἀπαγορεύουν «προσκομίζειν ἢ διδάσκειν» ἢ παραδιδόναι ἕτερον σύμβολον τοῖς ἐθέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας¹⁹. Ἀργότερα, τό δεύτερο μισό τοῦ 6^{ου} αἰῶνα, ὡς Σύμβολο πλέον Πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως θά εἰσαχθεῖ στήν Θεία Λειτουργία, πιθανῶς ἀπό τόν Πατριάρχη Ἀντιοχείας Πέτρο τόν Κναφέα²⁰.

Ὅσα ἀναφέραμε ἀποδεικνύουν ὅτι τό Σύμβολο Πίστεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπετέλεσε τήν σπονδυλική στήλη ἐκθεσης τῆς δογματικῆς διδασκαλίας τῆς «Καθόλου» Ἐκκλησίας καί ὑπ' αὐτήν τήν προοπτική τόσο ἡ Δ' ὅσο καί ἡ Στ' Οἰκουμενική Σύνοδος, ὅχι μόνο ἐπεκύρωσαν τό συγκεκριμένο Σύμβολο ἀλλά καί θεώρησαν τό Σύμβολο τῆς Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ 381 μ.Χ., ὅχι ὡς ἕνα νέο Σύμβολο ἀλλά μία «τράνωσιν», ἐρμηνεία καί συμπλήρωση μέ βιβλικές μαρτυρίες. Ἀντίστοιχες ἀναφορές ἀποδοχῆς συναντᾶμε καί στούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί στίς ἀποφάσεις Τοπικῶν Συνόδων.

β) Ἡ ἀποδοχή ἀποτυπώνεται καί στό πλαίσιο τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας, τόν ἄλλον αὐθεντικό τρόπο ἔκφρασης, ἀποδοχῆς καί ἀναγνώρισης τοῦ ἔργου τῆς Συνόδου, στό πλαίσιο τῆς «ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως» καί τῆς ὀρθοδόξου λειτουργικῆς παραδόσεως²¹. Ἡ ἀρχαιότερη μνεία ἀναγραφῆς τῆς μνήμης τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου στά Δίπτυχα καί ἡ τέλεση εἰδικῆς λειτουργικῆς «συνάξεως» ἀνάγεται στούς χρόνους τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου Β' (518-520 μ.Χ.)²², καί ἐπὶ Πατριάρχου Ἀνθίμου Α' (535-538 μ.Χ.) ἔχουμε τήν

¹⁸. ACO II/I, 2. Περί τῆς ἀποδοχῆς τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, βλ. A de Halleux, «La reception du Symbole Oecumenique de Nicee á Chalcedoine», *Ephemerides Theologiae Lovanienses* 61 (1985), σελ. 5-47.

¹⁹. ACO II/I, 2.

²⁰. Πρβλ. Βλ. Ἰ. Φειδᾶ, *Πέτρος ὁ Κναφεύς. Ὁ Διονύσιος τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν ἔργων*, ἔκδοση Ἀποστολική Διακονία, Ἀθήνα 2022.

²¹. H. J. Schultz, *Ἡ βυζαντινὴ λειτουργία*, Ἀθήνα 1998, σελ. 27. Γ. Μεταλληνῶ, *Ἡ θεολογικὴ μαρτυρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς λατρείας*, ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1995, σελ. 37-39.

²². MANSI 8, 1058B-1062A καί 1066A.

πρώτη συναξαριακή αναφορά μνήμης τῆς Συνόδου, στίς 28 Μαΐου καί τήν Ζ΄ Κυριακή ἀπό τό Πάσχα. Τό ἔτος 582 μ.Χ. μαρτυρεῖται καί ἡ τιμή τῶν Πατέρων τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς ὡς ἁγίων πλέον, μέ τήν πρώτη συγγραφή ἐγκωμίου σ' αὐτούς νά καταγράφεται τό 725 μ.Χ. περίπου ἤ τό πολύ μέχρι τόν 9^ο αἰώνα²³.

γ) Ἡ Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδος ἀνεγνώρισε γιά πρώτη φορά στά προσ-
ωπα τῶν πολεμίων τῶν αἰρέσεων τούς «ἐγκριτους Πατέρας» καί
θεολόγους τῆς Ἐκκλησίας (*Egregii Doctores Ecclesiae*)²⁴, ἐπικαλούμενη ὡς
ὀρθή τήν θεολογική ἐρμηνεία τους ὡς πρὸς τόν ἀμάρτυρο καί «ἄγραφο»
θεολογικό ὄρο «ὁμοούσιος», τόν «διαβεβλημένον» μέχρι τότε ἀπό τήν
ἀδόκιμη σύνδεσή του μέ τήν αἰρετική διδασκαλία τοῦ δυναμικοῦ μοναρχι-
ανοῦ Παύλου τοῦ Σαμοσατέα. Χαρακτηριστικές εἶναι οἱ θέσεις τοῦ Μ.
Ἀθανασίου, ὡς πρὸς τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο χρησιμοποιήθηκαν οἱ
πατερικές ἀναφορές καί ἐρμηνεῖες γιά τήν θεμελίωση τοῦ συγκεκριμένου
ὄρου «ὁμοούσιος» ἀπό τούς Πατέρες τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου²⁵,
ἐπαναβεβαιώνοντας τήν σύνδεση τῆς ἀποφάσεώς της μέ τήν «ἐκκλη-
σιαστική συνείδηση» καί τήν προηγούμενη πατερική καί θεολογική παρά-
δοση.

Ἡ Σύνοδος υἱοθέτησε, γιά πρώτη φορά, τήν ἐξῆς ἐρμηνευτική διάκρι-
ση, τό Σύμβολο Πίστεως εἶναι ὑπόθεση τοῦ φρονήματος τοῦ ὅλου
σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ θεολογική του ὁμως ἐρμηνεία ἀποτελεῖ ἔργο
κυρίως τῶν Θεολόγων καί Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, συνδέοντας μέ τόν

²³. BHG 1431.

²⁴. Πρβλ. Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Σαββάτου, (νῦν Μητροπολίτου Μεσσηνίας), *Οἱ Egregii Doctores Ecclesiae καί ἡ ἀξιοπιστία τῶν συγγραμμάτων τους*. Συμβολή στήν ἱστορικο-
δογματική διερεύνηση τῆς διαμόρφωσης τῶν κριτηρίων αὐθεντικότητας στά πλαίσια
τῆς συνοδικῆς λειτουργίας τῆς ὕστερης βυζαντινῆς περιόδου, Ἀθήνα 2006. Ἄννα
Κόλτσου-Νικήτα, *Τό κύρος τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας*. Μία ἀνέκδοτη ἐπιστολική
πραγματεία, Θεσσαλονίκη 2000.

²⁵. Βλ. Χρυσόστομου Σαββάτου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Ἡ Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδος, Νίκαια τῆς Βιθυνίας-325 μ. Χ. ἱστορικοδογματική θεώρηση*, Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Α΄ ἔκδοση, Ἀθήνα 2024, σελ. 63-82 καί 44-50.

τρόπο αυτό την θεολογία τῶν Πατέρων μέ τήν σταθερή βάση τοῦ «κανόνος τῆς ἀληθείας» (*regula veritatis*). Ἔτσι τό Σύμβολο Πίστεως κατέσται τό διαχρονικό καί οἰκουμενικό κριτήριο διάκρισης μεταξύ ὀρθοδοξίας καί ἑτεροδοξίας γιά ὅλες τίς Τοπικές Ἐκκλησίες τῆς Χριστιανικῆς Οἰκουμένης καί συγχρόνως προβλήθηκε τό «καθολικό» κύρος του. Τό ἐξαιρετικό αὐτό κύρος τῆς θεολογικῆς προσφορᾶς τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, στήν βάση τῆς σύνδεσης ἡ ὁποία ἐπετεύχθη ἀπό τούς Πατέρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐπιβεβαιώνεται πλέον μέ τήν διαχρονική ἀξία καί ἀποδοχή τῆς θεολογίας τῶν Πατέρων. Ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς σύνδεσης ἡ θεολογία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, κατέστη μετά τήν Α' Οἰκουμενική Σύνοδο, ἐπίσης τό κριτήριο γνησιότητας τῆς ὀρθοδοξίας στίς συνοδικές συζητήσεις διαφόρων θεολογικῶν ζητημάτων, γι' αὐτό καί στήν Γ' Οἰκουμενική Σύνοδο (431 μ.Χ., Ἐφεσος), ἔχουμε γιά πρώτη φορά τήν ἐπίκλησή τους μέ τίς λεγόμενες «χρήσεις» μέσα ἀπό διάφορα πατερικά «ἀνθολόγια» (*florilèges*). Πρῶτος ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (412-444 μ.Χ.) προέβαλε, στήν Γ' Οἰκουμενική Σύνοδο (431 μ.Χ.), «τάς τῶν θεολόγων φωνάς» ὡς τό παράλληλο κριτήριο ὀρθότητος ἐρμηνείας τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀγίας Γραφῆς, μέ σκοπό τήν «βεβαίωσιν» ἢ τήν ὑπεράσπιση τῆς ὀρθοδοξίας τῆς πίστεως, ἐνῶ στήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος (451 μ.Χ.) εἰσάγεται στόν «Ὅρον πίστεως» ἡ ρητή ἀναφορά «ἐπόμενοι τοίνυν τοῖς ἀγίοις Πατράσιν... συμφώνως ἅπαντες ἐκδιδάσκομεν...», ἐπιτυγχάνοντας μέ τόν τρόπο αὐτό μία συμφωνία τῶν Ὁρῶν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων πρός τήν κοινή καί διαχρονική συμφωνία τῆς θεολογικῆς σκέψης τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (*consensus Patrum*), ὡς τό αὐθεντικό δηλαδή κριτήριο θεμελίωσης τῆς ὀρθοδοξίας τῶν διαφόρων θεολογικῶν ἀπόψεων, τίς ὁποῖες τό ἴδιο τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀξιολογοῦσε ὡς διαδικασία ἀποδοχῆς (*reception*) μέσω τῶν ἀποφάσεων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Αὕτη ἡ ἀρρηκτική συζυγία καί σχέση τῆς θεολογίας τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας πρός τήν Ὁμολογία Πίστεως καθιέρωσε τελικά καί τήν ἐξαιρετική αὐθεντία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τόσο γιά τήν ὀρθόδοξη ἐρμηνεία τῆς πίστεως, ὅσο καί γιά τήν εἰδικότερη ἀποστολή τῆς

θεολογίας τους σέ όλόκληρη την ανέλιξη τῆς θεολογικῆς παραδόσεως γιά τήν ἴδια τήν Ἐκκλησία.

Μποροῦμε λοιπόν νά ἐπισημάνουμε, ὅτι ἡ διαδικασία ἀποδοχῆς τοῦ Συμβόλου τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπιβεβαιώθηκε ὀριστικά ὕστερα ἀπό παρέλευση πενήντα καί πλέον ἐτῶν μετά τήν Σύνοδο, ἐνῶ κατεβλήθησαν προσπάθειες ἐπαναπροσδιορισμοῦ καί ἐπανερμηνείας του. Ἀπό πολλούς θεωρήθηκε ὅτι μποροῦσε νά ὑποκατασταθεῖ ἀπό Σύμβολα ἄλλων Τοπικῶν ἢ Μειζόνων Συνόδων, ὅχι ὅμως Οἰκουμενικῶν. Ἀκούστηκαν βέβαια καί ἀκραῖες φωνές, ὅπως π.χ. ὅτι τό Σύμβολο μπορεῖ νά ἐπανερμηνευθεῖ ἀπό ἄλλα Σύμβολα Τοπικῶν Συνόδων ἢ καί νά τροποποιηθεῖ. Ὅμως, ἡ συμφωνία πρὸς τήν «ἐκκλησιαστική συνείδηση» καί ἡ ἐκκλησιαστική (λειτουργική) ἀναγνώριση τοῦ θεολογικοῦ ἔργου της, στό πλαίσιο τῆς συνοδικῆς παραδόσεως τῆς «Καθόλου» Ἐκκλησίας, ἐπιβεβαίωσε ὅτι ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀποτελεῖ τήν πρώτη καί κατεξοχήν ἔκφραση οἰκουμενικῆς συνοδικότητος, ἔστω καί ἂν αὐτό κρίθηκε θετικά μετά τήν παρέλευση 100 χρόνων ἢ καί ἂν ἀκόμη δημιουργήθηκαν πολλές ἀμφισβητήσεις καί ἀρκετά προβλήματα, τά ὅποια ὀδήγησαν σέ διαιρέσεις.

Τελικά φαίνεται ὅτι τό μέλλον εἶναι αὐτό πού ἐπιβεβαιώνει, ἐπαληθεύει καί ἐδραιώνει στήν Ἐκκλησία τίς ἱστορικές ἀποφάσεις ὡς «Ἀλήθειες», καί δίνει νόημα καί κῦρος σ' αὐτές, ὡς ἔκφραση τῆς «ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως» καί τῆς βιβλικῆς καί πατερικῆς παραδόσεως ἀλλά καί ὡς ἀνεκτίμητη ἐμπειρία βιώσεως στό πλαίσιο τῆς συνοδικῆς λειτουργίας καί τῆς μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

5. Ἀποδοχή ὅμως δέν ἐπιτεύχθηκε μόνο ὡς πρὸς τό Σύμβολο τῆς Πίστεως καί τήν ἐρμηνεία του ἀλλά καί ὡς πρὸς τό λοιπό ἔργο τῆς Συνόδου, κυρίως τό κανονικό, τό περί τοῦ καθορισμοῦ τοῦ χρόνου ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα καί τήν διευθέτηση τοῦ Μελιτιανοῦ σχίσματος, μέ σκοπό ἀφενός νά ἐπιλυθοῦν ζητήματα ποιμαντικῆς καί ἐκκλησιαστικο-κανονικῆς οἰκονομίας, καί ἀφετέρου νά τερματιστοῦν οἱ ἔριδες.

α) Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος ἐξέδωσε εἴκοσι κανόνες, οἱ ὅποιοι ἀναφέρονται σέ θέματα ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως (6, 7),

ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως (4, 5, 8), ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας (1, 2, 3, 9, 15, 16, 19), στό ζήτημα τῶν πεπτωκότων (10, 11, 12, 13, 14), σέ θέματα λατρείας καί λειτουργικῆς εὐταξίας (18, 20) καί τέλος σέ θέματα χριστιανικοῦ βίου (17).

Οἱ κανόνες αὐτοί ἐπικυρώθηκαν ἀπό τήν Β' Οἰκουμενική Σύνοδο (381 μ.Χ., Κωνσταντινούπολη) καί ἀπό τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο (451 μ.Χ., Χαλκηδόνα). Εἶναι χαρακτηριστική ἡ ἀναφορά: «μή ἀθετεῖσθαι τήν πίστιν μηδέ τούς κανόνας τῶν πατέρων τῶν τριακοσίων δέκα καί ὀκτώ, τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνελθόντων», ἐνῶ ἀνάλογη εἶναι καί ἡ ἐπισήμανση τῆς Πενθέκτης «ἐν Τρούλλῳ» Οἰκουμενικῆς Συνόδου (691 μ.Χ., Κωνσταντινούπολη), στούς δύο πρώτους κανόνες, μέ τούς ὁποίους ὀρίζει καί ἐπικυρώνει τούς κανόνες καί τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου μαζί μέ ἄλλους κανόνες Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων καί Πατέρων. Ἀναφέρει χαρακτηριστικά ἡ Σύνοδος: «μηδενί ἐξεῖναι τούς προδηλωθέντας παραχαράττειν κανόνας ἢ ἀθετεῖν ἢ ἑτέρους παρὰ τούς προκειμένους παραδέχεσθαι κανόνας, ψευδεπιγράφως ὑπό τινων συντεθέντας, τῶν τήν ἀλήθειαν καπηλεύειν ἐπιχειρησάντων».

Ἡ ἔκδηλη αὐτή προσπάθεια τῶν Πατέρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων νά διαφυλάξουν καί νά διατηρήσουν ἀλώβητο τό κανονικό ἔργο τῶν προηγουμένων Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων ἀλλά καί ἡ θεμελίωση τοῦ περιεχομένου ὁποιασδήποτε νέας κανονικῆς διάταξης μέ μία περιγραφική ἀναφορά στήν προγενέστερη κανονική παράδοση ἐκφράζει ἀφενός τήν ἐκκλησιαστική ἀποδοχή (*reception*) τοῦ κανονικοῦ ἔργου τῆς Συνόδου, στό πλαίσιο τῆς παραδόσεως τῆς συγκεκριμένης κανονικῆς ἀναφορᾶς, καί ἀφετέρου τήν καθολική ἐκκλησιαστική συνείδηση τοῦ περιεχομένου καί τοῦ πνεύματος τῶν θεσπιζομένων νέων κανόνων, ἀφοῦ οἱ παλαιότεροι καί προγενέστεροι κανόνες ἀποτελοῦν αὐθεντικό κριτήριο διασφάλισης τῆς κανονικῆς πιστότητας.

Ἡ παροῦσα ἀρχή, ὡς ἔκφραση ἀποδοχῆς τοῦ κανονικοῦ ἔργου τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐπιβεβαιώνεται μέ τήν διαχρονική πρόσληψη τοῦ κανονικοῦ τῆς ἔργου, ἐνῶ ἀποκλείει κάθε ἀντίληψη περί ἀναιρέσεως τοῦ συγκεκριμένου ἔργου μέ τήν θέσπιση νέων κανόνων ἀπό τίς

μεταγενέστερες Οικουμενικές καί Τοπικές Συνόδους καί από τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι οἱ Σύνοδοι, οἱ ὁποῖες ἐπέμεναν σταθερά στήν καθολική ἐκκλησιαστική παράδοση, διετύπωσαν πλῆθος νέων κανόνων γιά πολλά νέα κανονικά ζητήματα, ἀποδίδοντας μεγάλη σημασία στήν προγενέστερη κανονική παράδοση καί ἐν προκειμένῳ στό κανονικό ἔργο τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Αὕτη ἡ ἔκφραση ἀποδοχῆς ἐπικυρώνει τήν ἀνάδειξη τῆς αὐθεντικῆς συνέχειας τῆς κανονικῆς παραδόσεως σέ ὅλες τίς ἐποχές τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ αὐθεντική ὁμως συνέχιση τῆς κανονικῆς παραδόσεως δέν ἀποκλείει καί τήν τροποποίηση τῶν προγενέστερων κανόνων, ὡς μία προσπάθεια ἐρμηνείας, ἐπεξήγησης καί ἀνανέωσης, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται ἀπό τήν ἐμφάνιση ἢ τήν μεταβολή τῶν ἱστορικῶν ζητημάτων, χωρίς βεβαίως ἡ παροῦσα ἔκφραση τροποποίησης νά θίγει τήν οὐσία ἢ τό πνεῦμα τῆς προγενέστερης κανονικῆς παραδόσεως. Συνεπῶς ἡ τροποποίηση τῆς προγενέστερης κανονικῆς παραδόσεως δέν συνεπάγεται τήν κατάργησή της ἀλλά τήν θέσπιση νέων κανόνων ἀπό τίς Συνόδους μέ βάση τό πνεῦμα τῶν παλαιῶν, γιατί οἱ κανόνες ἀποτελοῦν πάντοτε τό ἀναπαλλοτρίωτο κριτήριο τῆς Ἐκκλησίας καί ἐκφράζουν κατά ἐποχές τήν αὐθεντική συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας καί τήν γνήσια ἐμπειρία Της, γι' αὐτό καί ἀποτελοῦν δομικά στοιχεῖα τῆς διαχρονικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Μέ βάση τίς παροῦσες κανονικές ἀρχές ἡ τροποποίηση τῶν κανόνων δ' καί ε' τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπό τούς κανόνες β' καί στ' τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀποτελεῖ ἔκφραση ἀποδοχῆς τους καί ἀναγνώρισης τοῦ κύρους τους, τό ὁποῖο παραμένει ἀμείωτο στό πλαίσιο τῆς ἐκκλησιαστικῆς καί κανονικῆς παραδόσεως, οἱ δέ τροποποιήσεις πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα μέ τό πνεῦμα τῶν τροποποιημένων κανόνων πρὸς ἐπίλυση διαπιστωμένων ἀναγκῶν. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά μία ὁλόκληρη σειρά κανόνων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, γιά ἀνάλογες καί ἀντίστοιχες διαδικασίες ἐρμηνευτικῶν καί ἐπεξηγηματικῶν

τροποποιήσεων από τις μεταγενέστερες Οικουμενικές ή Τοπικές Συνόδους και από τούς Πατέρες της Ἐκκλησίας.

Εἶναι λοιπόν προφανές ὅτι μέ τούς ὁμοειδεῖς κανόνες δέν ἔχουμε μία παράλληλη διατύπωση ενός μέρους τῆς ἴδιας ἀλήθειας τῆς πίστεως, ἀλλά μία διαφορετική ἐφαρμογή τῆς πληρότητάς της σέ διαφορετικά ἐκκλησιαστικά ζητήματα καί σέ διαφορετικές ἐποχές, στήν βάση ὅμως τῶν ἰδίων ἀρχῶν καί κανονικῶν προϋποθέσεων. Κάθε κανόνας δέν προσδιορίζει τήν πλήρη καί διαχρονική ἐφαρμογή τῆς ἀλήθειας γιά τό συγκεκριμένο ζήτημα στήν ἱστορική ζωή τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά παρέχει μία διαφορετική καί ἐπί μέρους προοπτική τῆς ὅλης ἀλήθειας, τήν ὁποία κατέχει ἡ Ἐκκλησία καί τήν ἐκφράζει στά κατά ἐποχές ἀνακύπτοντα ἐκκλησιαστικά ζητήματα.

Οἱ θεσπισθέντες λοιπόν ἀπό τήν Ἐκκλησία κανόνες κατά τό ἱστορικό της παρελθόν δέν περιπίπτουν, μέ τήν θέσπιση νέων κανόνων σέ ἀχρησία ἢ ἀχρηστία, οὔτε καταργοῦνται κατά τό πνεῦμα ἢ κατά τήν οὐσία τους, διότι τό πνεῦμα καί ἡ οὐσία τῆς κανονικῆς παραδόσεως πρέπει νά διαφυλάσσονται ἀνόθευτα σέ κάθε νέα κανονική διατύπωση²⁶.

β) Ὅπως εἶναι γνωστό ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος ἀσχολήθηκε εἰδικά καί μέ τό θέμα καθορισμοῦ τοῦ χρόνου ἑορτασμοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ Πάσχα. Ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ἀσχολήθηκε ἡ Σύνοδος μέ τό συγκεκριμένο θέμα ἦταν ἡ παρατηρούμενη ἀσυμφωνία μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν ὡς πρός τόν χρόνο ἑορτασμοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ Πάσχα²⁷, γεγονός τό ὁποῖο χαρακτηρίζεται ἀπό τόν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο ὡς «δεινόν τε καί ἀπρεπές»²⁸.

Ἡ Σύνοδος ὑπό τήν προοπτική ἐπίτευξης κοινοῦ ἑορτασμοῦ ἀπεφάσισε ὁμόφωνα τό Πάσχα νά ἑορτάζεται «ἐν μιᾷ καί τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ» «καί τήν πασχάλιον ἑορτήν ἅπαντας κατά τόν αὐτόν ἐπιτελεῖν καιρόν»²⁹, ἀπο-

²⁶. Βλ. Ι. Φειδᾶ, *Ἱεροί Κανόνες*, σελ. 64-66.

²⁷. Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Περὶ τῶν ἐν Ἀριμίνῳ καί Σελευκείᾳ συνόδων 5.

²⁸. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, Βίος Κωνσταντίνου 3, 18.

²⁹. Ἐνθ' ἀνωτ. 3, 19. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία 1, 21. Βλ. Χρυσόστομου Σαββάτου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, *Ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος*, σελ. 120-125.

δοκιμάζοντας μέ τήν ἀπόφασή της αὐτή τήν συνήθεια τῶν Ἐκκλησιῶν Συρίας, Μεσοποταμίας καί Κιλικίας νά ἐορτάζουν τό Πάσχα «μετά τῶν Ἰουδαίων», πρίν δηλαδή τήν ἐαρινή ἰσημερία, ἐνῶ ἐπικύρωσε καί τήν πράξη τῶν περισσοτέρων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες ἐόρταζαν τό Πάσχα τήν πρώτη Κυριακή μετά τήν 14η τοῦ μηνός Νισάν.³⁰

Τήν ἀπόφαση αὐτή τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπεδέχθη μέ τόν α' κανόνα ἡ Σύνοδος τῆς Ἀντιοχείας (341 μ.Χ.), ἀπευθυνόμενη μάλιστα μέ αὐστηρότητα πρὸς ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τολμοῦν «παραλύειν τόν ὅρον τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης... περί τῆς ἀγίας ἐορτῆς τοῦ σωτηριώδους Πάσχα» γι' αὐτό καί τούς καθιστᾷ «ἀκοινωνήτους καί ἀποβλήτους εἶναι τῆς Ἐκκλησίας, εἰ ἐπιμένοιεν φιλονεικότερον ἐνιστάμενοι πρὸς τὰ καλῶς δεδογμένα καί ταῦτα εἰρήσθω περί τῶν λαϊκῶν». Τό συγκεκριμένο κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπικύρωσε ἀποδεχόμενη καί ἡ ΣΤ' Οἰκουμενική Σύνοδος (681 μ.Χ., β' κανόνα).

Ἡ παροῦσα ἀποδοχή τοῦ συγκεκριμένου κανόνα ἐπιβάλλει τήν ἀρχή τοῦ ἀπαρασλεύτου τῆς τηρήσεώς του καί μάλιστα ὑπό τούς ὅρους τούς ὁποῖους ἔθεσαν τόσον ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος ὅσο καί οἱ μεταγενέστερες ἀποφάσεις τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας (341 μ.Χ., α' κανόνας) καί τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Αὕτη ἡ κανονική ἀρχή ἐφαρμόζεται καί ὡς πρὸς τήν κατάρτιση τοῦ Πασχαλίου Κανόνα γιά τήν Ἀνατολή ἕως καί σήμερα, ἀνεξάρτητα μάλιστα ἀπό τήν ἡμερολογιακή μεταρρύθμιση τοῦ ἔτους 1923.

Εἶναι χαρακτηριστική μάλιστα ἡ ἀπόφαση τῆς Ἐνδημοῦσας Συνόδου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ἔτους 1592, ἐπὶ πατριάρχου Ἱερεμίου Β', κατά τῆς γρηγοριανῆς μεταρρύθμισης τοῦ ἡμερολογίου στήν Δύση, ἡ ὁποία, στόν β' κανόνα, δήλωσε τήν προσήλωσή της στήν ἀπόφαση τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναφορικά μέ τόν ἐορτασμό τοῦ Πάσχα καί κατά

³⁰. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, Βίος Κωνσταντίνου 3, 18 : «δεύτερον γάρ τό Πάσχα ἐν ἐνί ἐνιαυτῷ οὐκ ἂν ποτε ποιεῖν ἀνεξόμεθα».

τό πρότυπο τοῦ α' κανόνα τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας (341 μ.Χ.)³¹. Ἡ ἀποδοχή τῆς συγκεκριμένης ἀποφάσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, περί τοῦ καθορισμοῦ τοῦ χρόνου ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, θά πρέπει νά ἀποτελέσει καί τόν ὁδοδείκτη προσεγγίσεως ὅποιασδήποτε ἄλλης πρόκλησης ἢ συζήτησης περί κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα μεταξύ Ἀνατολῆς καί Δύσης.

Ἐπίσης, θά πρέπει νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἤδη ἀπό τόν 2^ο αἰῶνα μεταξύ Δύσης καί Ἀνατολῆς ὑπῆρχε μία διαφορετική ἡμερολογιακή θεώρηση ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, χωρίς ὁμως ἡ διαφοροποίηση αὐτή νά προκαλοῦσε σχίσμα ἢ κατάλυση τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ὅπως βεβαίως καί ὁ τυχαῖος κοινός ἡμερολογιακός ἑορτασμός, δέν μπορεῖ νά «ἐπιβάλλει» ἕναν κοινόν ἑορτασμό, ὡς ἔκφραση διακοινωνίας ἢ νά σηματοδοτήσῃ τήν ἀπάλειψη τῶν ὑφιστάμενων θεολογικῶν καί ἐκκλησιολογικῶν διαφορῶν, οἱ ὁποῖες λειτουργοῦν ἀποτρεπτικά πάντοτε πρὸς ἕναν ἀπό κοινοῦ λειτουργικό ἑορτασμό καί μάλιστα ἡμερολογιακά σταθερό³².

Κατά τὰ τελευταῖα 100 χρόνια (1925-2025), ἂν καί πραγματοποιήθηκε ἡμερολογιακά κοινός ἑορτασμός τοῦ Πάσχα 26 φορές, καί μέχρι τό ἔτος 2100 ὁ ἑορτασμός θά εἶναι ἄλλες 21 φορές κοινός, ἐντούτοις ὁ ἡμερολογιακά καί τυχαῖα συμπτωματικός αὐτός κοινός ἑορτασμός δέν συνεπάγετο ἀλλά οὔτε καί ὁδήγησε σέ διακοινωνία (*intercommunion*) ἢ συλλειτουργία, ἡ ὁποία βεβαίως συνεπάγεται ἐκκλησιαστική ἔνωση, προυποθέτουσα τήν ἐπίλυση τῶν ὑφισταμένων θεολογικῶν καί ἐκκλησιολογικῶν διαφορῶν.

Ἐπιπλέον, ἡ ὅποιαδήποτε ἀλλαγὴ τοῦ χρονικοῦ ἡμερολογιακοῦ προσδιορισμοῦ μέ σκοπὸ τόν κοινὸ ἢ σταθερὸ συνεορτασμό τοῦ Πάσχα σέ

³¹. Πρβλ. Χριστοδούλου Χ. (Παρασκευαῖδη), Μητροπολίτου Δημητριάδος (Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν), *Ιστορικὴ καὶ κανονικὴ θεώρηση τοῦ Παλαιοημερολογιτικοῦ ζητήματος κατὰ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι*, Ἀθῆναι 1982, σελ. 215.

³². Πρβλ. Γ. Μπεκατώρου, «Τὸ κοινόν Πάσχα», *Ἐκκλησιαστικός Φάρος ΝΖ'* (1975), 560-590. Ἰ. Φουντούλη, «Ὁ συνεορτασμός τοῦ Πάσχα καί ἡ λειτουργικὴ πρᾶξις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», *Τὸ κοινόν Πάσχα*, Ἀθῆναι 1969, σελ. 61-65.

Δύση και Ανατολή προϋποθέτει, στο πλαίσιο της συνοδικής και κανονικής παραδόσεως της Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἀπόφαση μιᾶς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, κάτι τό ὁποῖο δέν εἶναι πρὸς τό παρόν ἐφικτό.

Αὐτό ὑπονοεῖται καί στοῦ Ἀνακοινωθέν τῆς Συνάξεως τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τῆς 3^{ης} Σεπτεμβρίου τοῦ 2024, περί τοῦ κατ' ἔτος κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα «συμφώνως πρὸς τό Πασχάλιον τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», τήν ἐπιβεβαίωση δηλαδή τῆς μή ἀποδοχῆς τῆς γρηγοριανῆς ἡμερολογιακῆς μεταρρυθμίσεως, τῆς μή ἀλλαγῆς τῶν ἀρχῶν καί τῶν προϋποθέσεων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἢ τῆς μή παρέκκλισης ἀπό τήν κρατοῦσα ἐκκλησιαστική παράδοση. Τό εὐκταῖον λοιπόν δέν εἶναι καί πάντοτε ἐφικτόν!!!

6. Ὁ ἑορτασμός ὅμως τῶν 1700 ἐτῶν ἀπό τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (325 μ.Χ.) καί ἡ ἀποδοχή τῆς ἀπό τήν ἐκκλησιαστική παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας συνεπάγεται τήν ἀναγνώριση τῆς ἐκκλησιολογικῆς σημασίας τῆς ὡς πρὸς τήν ἔννοια τῆς συνοδικότητος καί μάλιστα στόν 21ο αἰῶνα, καί σέ ἀναφορά πρὸς τά ταυτοτικά στοιχεῖα ἄλλων χριστιανικῶν παραδόσεων. Καλούμεθα δηλαδή, στίς διαλογικές σχέσεις πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους οἱ Ὁρθόδοξοι νά ἀντλήσουμε ἀπό τήν δομή, τήν λειτουργία καί τήν συγκρότηση τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τά στοιχεῖα ἐκεῖνα μέ τά ὁποῖα θά μπορέσουμε νά ἐπαναδιατυπώσουμε τήν ἔννοια τῆς συνοδικότητος. Καλούμεθα γιὰ τήν ἀκρίβεια νά προσεγγίσουμε τήν Ὁρθόδοξη παράδοση τῆς συνοδικότητος ὡς μία δημιουργική ἀνανέωση τῆς συνοδικῆς αὐτοσυνειδησίας τῆς Ὁρθόδοξης ἐκκλησιολογίας, ὅχι γιὰ τοὺς «ἐντός» μόνο ἀλλά καί γιὰ τοὺς «ἐκτός», ὅπως στό πλαίσιο τοῦ σύγχρονου Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν. Ὑπ' αὐτῇ τήν προοπτική ἡ Ὁρθόδοξη ἐκκλησιολογία διδάσκει, στό πλαίσιο τοῦ συγκεκριμένου Θεολογικοῦ Διαλόγου, περί τῆς δομῆς καί τῆς λειτουργίας τῆς συνοδικότητος καί περί τῆς ἔννοιαις τοῦ Πρώτου ἐντός τῆς συγκεκριμένης ἔκφρασης συνοδικότητος καί ὅχι αὐτόνομα καί ἀνεξάρτητα ἀπό αὐτήν.

Ἡ συνοδικότητα, ἂν καί ἀνήκει στήν οὐσία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας³³, ἐντούτοις ἔχει παρανοηθεῖ ἀρκετές φορές ἀκόμη καί «ἐντός» τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιαστικῆς πραγματικότητας, ἐπειδή πολλές φορές δέν γίνεται ἀπόλυτα ἀποδεκτό τό ἐκκλησιολογικό της περιεχόμενο.

α) Τό πρῶτο στοιχεῖο παρανόησης εἶναι ὅτι διαχωρίζεται ἡ συνοδική λειτουργία ἀπό τήν Θεία Εὐχαριστία³⁴, μέ συνέπεια νά ἀμφισβητεῖται ὁ ἐπισκοποκεντρικός χαρακτήρας τῆς Συνόδου καί νά ἀλλοιώνεται ἡ ἐκκλησιολογική της σημασία, μέ ἀποτέλεσμα πολλές φορές νά προσεγγίζεται ὅχι ὡς ἐκκλησιαστικό γεγονός ἀλλά ὡς μία συνέλευση σωματειακοῦ τύπου.

β) Τό δεύτερο στοιχεῖο παρανόησης προέρχεται ἀπό μία ἐσφαλμένη ἀντίληψη περί τῆς θέσεως τοῦ Πρώτου, ὅχι ὡς δομικοῦ καί ἀναγκαίου στοιχείου σέ κάθε μορφή συνοδικότητας καί ἔκφραση ἐνότητας, ἀλλά ὡς ἔκφραση μιᾶς ὑπεροχικῆς δυνάμεως, μέ ἀποτέλεσμα, σέ ὀρισμένες Τοπικές Ἐκκλησίες, ἡ θέση τοῦ Πρώτου νά μήν κατανοεῖται ὡς μέρος τῆς συνοδικῆς διαδικασίας ἀλλά ὡς αὐτοπροσδιοριζόμενο καί ἀπομονωμένο στοιχεῖο στό πλαίσιο τῆς ἐκκλησιαστικότητας καί μόνο. Μέ αὐτήν τήν ἀντίληψη σέ κάθε μορφή συνοδικότητας ἡ θέση τοῦ Πρώτου θεωρεῖται ἐκτός τῆς δομῆς τῆς Συνόδου, μέ ἀποτέλεσμα νά μήν ὀρίζεται, οὔτε νά ἐλέγχεται ἢ καί νά κατανοεῖται ὡς τό ἀπαραίτητο στοιχεῖο τῆς συνοδικῆς σχέσης τοῦ Πρώτου μέ τούς λοιπούς ἐπισκόπους, καί ἡ ψῆφος τῶν ἐπισκόπων («ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος») νά μήν θεωρεῖται ἰσχυρή καί ἀπαραίτητη, ὡς πρὸς τόν ἀποφασιστικό της χαρακτήρα ἀλλά νά τῆς ἀναγνωρίζεται μόνο ὁ συμβουλευτικός χαρακτήρας.

³³. Ἰ. Καρμίρη, *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*, Ἀθῆναι 1973, σελ. 521 καί 523. Ἀρχιμ. Χαρκιανᾶκη Στυλιανοῦ (Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας), *Περί τοῦ Ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι 1965, σελ. 86.

³⁴. Πρβλ. ἸΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Περί τῆς τῶν Προφητῶν ἀσαφείας* 2, 6. ΤΟΥ ἸΔΙΟΥ, *Εἰς τήν Α΄ Κορινθίους* 27, 3. ΤΟΥ ἸΔΙΟΥ, *Εἰς τοὺς τὰ πρῶτα Πάσχα* 3, 2. ΤΟΥ ἸΔΙΟΥ, *Περί Μετανοίας*. ἸΕΡΩΝΥΜΟΥ, *Epistola ad Heliodorum* 12.

Όμως στήν ὀρθόδοξη ἐκκλησιολογία, ὅπως τήν διεφύλαξε καί τήν ἐξέφρασε «καθολικά» ἡ Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδος, ἡ ἔννοια τοῦ Πρώτου δέν εἶναι ἀποδεκτή χωρίς τήν Σύνοδο ἀλλά καί ἡ Σύνοδος δέν νοεῖται χωρίς τόν Πρῶτο. Τήν «χρυσή» αὐτή ἀρχή ἔθεσε μέ σαφήνεια ὁ 34^{ος} κανόνας τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων (δ' αἰῶνας). Μέ βάση τόν συγκεκριμένο κανόνα ἡ Σύνοδος καί ὁ Πρῶτος ἀποτελοῦν ἀπαραίτητα καί συστατικά στοιχεῖα τῆς ἐπισκοπικῆς συνοδικότητος σέ ὅλα τά ἐπίπεδα τῆς ζωῆς της, ὡς ἀλληλοπεριχωρούμενα καί ἀλληλοσυμπληρούμενα συνοδικά, χρονικά καί τοπικά, γι' αὐτό καί σέ καμία χρονική περίοδο δέν μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νά ὑπάρξει χωρίς αὐτά. Τά συγκεκριμένα στοιχεῖα δέν ἐπιδέχονται μεταρρύθμιση ἢ ἐκσυγχρονισμό, ἐνῶ σέ κανένα τοπικό ἐπίπεδο καί στό πλαίσιο τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιολογίας δέν εἶναι νοητή ἡ ὑπαρξη Ἐκκλησίας χωρίς Πρῶτο ἀλλά καί χωρίς Σύνοδο.

Τό ὁποιοδήποτε λειτούργημα τοῦ Πρώτου μπορεῖ νά ἀσκηθεῖ μόνο ἐντός τοῦ γράμματος καί τοῦ πνεύματος τοῦ 34^{ου} Ἀποστολικοῦ Κανόνα καί ἡ Σύνοδος δέν μπορεῖ νά ἔχει μόνο συμβουλευτικό, ἀλλά καί ἀποφασιστικό χαρακτήρα ὡς πρὸς τήν λήψη τῶν ἀποφάσεων. Μόνο τότε ὁ Πρῶτος τῆς Συνόδου καθίσταται ἐκφραστής καί φύλακας τῆς ὁμοφωνίας ἢ τῆς πλειοψηφίας (19^{ος} κανόνας Ἀντιοχείας) τῶν μελῶν τῆς Συνόδου.

γ) Τό τρίτο στοιχεῖο παρανόησης ὡς πρὸς τήν λειτουργία τῆς συνοδικότητος προέρχεται ἀπό μία λανθασμένη ἀντίληψη κατανόησης τῆς Αὐτοκεφαλίας τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν. Κάποιες Ὁρθόδοξες Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες ἔχουν λησμονήσει τήν ἐκφραση τῆς γνήσιας ἐπισκοπικῆς συνοδικότητος, ὡς σχέσεως καί μεταξύ τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καί ἔχουν υἱοθετήσει στοιχεῖα μιᾶς φραγκικῆς (καρλομάγνειας) ἢ μεσαιωνικοῦ τύπου ἐκκλησιολογίας, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀντιλαμβάνονται τήν Αὐτοκεφαλία τους ὡς μία ἐσωστρεφῆ, κλειστή, ἀπομονωμένη καί αὐτάρκη ἐκκλησιαστικότητα, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ σέ ἀντίστοιχες ἐκκλησιολογικές ἐκτροπές, ἕως καί αὐτοῦ τοῦ σχίσματος, καί ὄχι στό πλαίσιο μιᾶς σχέσεως κοινωνίας μέ ὅλες τίς ἄλλες Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, ὅχι δηλαδή ὡς μία «*communio Ecclesiarum*», μέ τήν ὁποία ἐπιβεβαιώνεται ἡ Αὐτοκεφαλία τους συνοδικά καί ἐκκλησιολογικά.

7. Όλες αυτές οι παρανοήσεις, σέ αναφορά προς τό Πρωτεῖο τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, ἀποτελοῦν τό ἀντικείμενο μελέτης στόν Θεολογικό Διάλογο μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ρωμαιοκαθολικῶν, ὅπου, ὑπό τό φῶς τῆς ἔννοιας τῆς συνοδικότητος καί στό πλαίσιο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησιολογίας, ἐξετάζεται ἡ θέση τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, ἐντός τῆς δυτικῆς παραδόσεως καί ἡ ἔννοια τῆς «παγκόσμιας δικαιοδοσίας» του .

Ἐχει ἤδη ἐπισημανθεῖ, στό πλαίσιο τοῦ παρόντος Θεολογικοῦ Διαλόγου, ὅτι μέ βάση τόν 34^ο Ἀποστολικό Κανόνα ἡ ἰσορροπη καί ἀμοιβαία ἐκτίμηση στίς σχέσεις τῶν ἐπισκόπων μέ τόν Πρῶτο, τόν προεξάρχοντα ἐπίσκοπο, ἐπιβάλλει τήν συνύπαρξη ἐπισκόπων καί Πρώτου, ἐνῶ δέν ὑφίσταται Πρῶτος χωρίς τούς λοιπούς ἐπισκόπους. Ὑπ' αὐτήν τήν προοπτική τῆς ἀμοιβαίας ἀλληλεξάρτησης συνοδικότητος καί Πρωτείου καί στό πλαίσιο τῆς συνοδικότητος ὁδηγούμεθα στήν διερεύνηση ὑπαρξης ἢ μή Πρωτείου, θεωρῶντας μάλιστα αὐτόν ὡς τόν μοναδικό τρόπο γιά τήν ἐπίλυση καί τοῦ εἰδικότερου ζητήματος τοῦ Πρωτείου τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης.

Ἐπίσης ἡ ἀναγνώριση ἑνός «παγκόσμιου Πρωτείου» στόν ἐπίσκοπο Ρώμης δέν μπορεῖ νά ἐπιτευχθεῖ στήν βάση μιᾶς λαμβασμένης ἀντίληψης περί γεωγραφικῆς καί μόνο θεώρησης μιᾶς «παγκόσμιας Ἐκκλησίας» (*Ecclesia Universalis*), ἀλλά στήν λογική μιᾶς οἰκουμενικῆς συνοδικότητος, δηλαδή μιᾶς συνοδικότητος, μέ τήν ὁποία ἐκφράζεται ἡ «Καθόλου» Ἐκκλησία (*Totum Ecclesia*), ὡς ἡ «κατά τήν Οἰκουμένην» Ἐκκλησία, καί συγχρόνως ἡ κοινωνία ὅλων τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς «*communio Ecclesiarum*». Μία τέτοια θεώρηση τοῦ Πρώτου, στό πλαίσιο τῆς «Καθολικῆς» συνοδικότητος τῶν ἐπισκόπων τῶν «κατά τήν Οἰκουμένην» Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ὡς διαλεκτική δηλαδή σχέση καί συγχρόνως χαρισματική, δικαιολογεῖ καί τήν ὑπαρξη ἑνός «Καθολικοῦ» Πρώτου, χωρίς ὁμως καμμία ἄλλη θεσμική ἔννοια «μονιμότητος» καί «παγκοσμιότητος». Ἐπίσης, ἡ ἀναγνώριση τῆς Συνόδου ὡς Οἰκουμενικῆς δέν καθορίζεται ἀπό τήν γεωγραφικά παγκόσμια ἐμβέλεια της, ὥστε νά ὀριοθετεῖ μόνιμα καί ἀποκλειστικά καί ἕναν ἀντίστοιχα «παγκόσμιο» Πρῶτο, ἀλλά ἐξαρτᾶται ἀπό τήν «Καθολική» ἀποδοχή καί πρόσληψη τῶν

αποφάσεών Της από όλόκληρο τό «Καθολικόν» σῶμα τῶν ἐπισκόπων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ προεδρία τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ὁ Πρόεδρος τῆς Συνόδου, Ἀντιοχείας Εὐστάθιος, μετὰ τὴν λήξη τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, δέν διεκδίκησε κάποια ἰδιαίτερα προνόμια «παγκόσμιας δικαιοδοσίας», οὔτε «ἀπέλαβε» ἀναγνώρισης κάποιου μόνιμου καί «παγκόσμιου» Πρωτείου, οὔτε προσωπικά ἀλλὰ οὔτε καί ὡς ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχείας, διετήρησε τὰ «δίκαια» καί τὴν «τάξιν» τοῦ θρόνου, ὅπως ἴσχυαν καί ἀποτυπώθηκαν μέ τον 36^{ον} κανόνα τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ἀλλὰ ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξὴ τῆς συνοδικότητος σέ σχέση πρὸς τό Πρωτεῖο τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης ὑφίσταται ἓνα ἀκόμη ζήτημα ἐπίσης ἐκκλησιολογικά οὐσιαστικό. Ἡ διαφορετικὴ θεώρηση τῆς Συνόδου σέ σχέση πρὸς τό Πρωτεῖο δέν περιορίζεται μόνο ὡς πρὸς τὴν διάκριση μεταξύ τοῦ ἀποφασιστικοῦ καί συμβουλευτικοῦ χαρακτήρα ἀλλὰ καί σέ σχέση πρὸς τὴν ἐκλογή καί τὴν παραχώρηση δικαιοδοσίας στοὺς ἐπισκόπους, στοὺς ὁποίους ἡ διοίκησις τῶν ἐπισκοπῶν τους δίδεται ἀποκλειστικά καί μόνο ἀπὸ τὸν Πάπα καί ὄχι κατὰ τὴν διάρκεια τῆς χειροτονίας ἀλλὰ πραγματοποιεῖται σέ «δεύτερο» χρόνο (*pallium*). Ἡ παροῦσα διακριτικὴ ἰδιαιτερότητα τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρώμης ἀποτελεῖ τὴν ἔκφραση καί ἐπιβεβαίωση τῆς «παγκόσμιας δικαιοδοσίας» του καί μάλιστα στό πλαίσιο τῆς «*missione canonica*» καί στήν διάκριση μεταξύ τῆς «ἱερατικῆς ἐξουσίας» (*potestas ordinis*) καί «ἐξουσίας δικαιοδοσίας» (*potestas jurisdictionis*), θέμα τό ὁποῖο ἐπίσης θά πρέπει νά μελετηθεῖ στόν διεξαγόμενο Θεολογικό Διάλογο. Στό σημεῖο αὐτό θά πρέπει νά ἐπισημάνουμε ὅτι, μετὰ τὴν Β' Σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ, τό θέμα παραμένει

άνοικτό καί γιά τήν ρωμαιοκαθολική ἐκκλησιολογία³⁵, γεγονός τό όποιο ἔχει ἤδη ἐπισημανθεῖ καί ἀπό ρωμαιοκαθολικούς θεολόγους³⁶.

Ὑπ' αὐτήν τήν προσέγγιση καί ἡ διδασκαλία τῆς Α' Βατικανῆς Συνόδου (1870) περί τοῦ «Ἀλαθήτου» τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης, ἡ όποία ἐπίσης ἀποτελεῖ ἀνυπέρβλητο ἐμπόδιο στό πλαίσιο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησιολογίας, ἐπειδή τό Ἀλάθητο μπορεῖ νά θεωρηθεῖ μόνο ὡς συνοδική ἔκφραση τῆς «ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως» ὅλων τῶν ἐπισκόπων τῆς «κατά τήν Οἰκουμένην» Ἐκκλησίας καί ὄχι «ένός μόνου καί ἀποκλειστικά» ἐπισκόπου (*ex sese et non ex consensu Ecclesiae*).

Μακαριώτατε,

Σεβασμιώτατοι,

8. Ὁ ἑορτασμός τῶν 1.700 ἐτῶν ἀπό τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπαναφέρει στό προσκήνιο τοῦ θεολογικοῦ καί ἐκκλησιολογικοῦ προβληματισμοῦ μας, ὅπως ἐπιβεβαιώθηκε ἀπό τήν παροῦσα Εἰσήγησι, τό θέμα τῆς συνοδικότητας καί τοῦ τρόπου μέ τόν όποιο δύναται νά ἀναγνωριστεῖ καί νά καταστεῖ ἀποδεκτό ἀπό ὁλόκληρο τόν χριστιανικό κόσμο.

Ὅπως ἀποδείχθηκε ἀποτελεῖ ἓνα ἀρκετά εὐαίσθητο ζήτημα, τό όποιο ἀπαιτεῖ διαλεκτική κατανόησης καί συναίνεση. Δέν μπορεῖ νά εἶναι αὐτοσκοπός ἀλλά καρπός καί ἔκφραση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητας, κυρίως γιά τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί πάντοτε στό πλαίσιο τῆς ἐκκλησιολογικῆς παραδόσεως καί αὐτοσυνειδησίας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἡ όποία προκαλεῖται καί προσκαλεῖται νά διδάξει καί νά

³⁵. Παντελεήμονος Ροδόπουλου, (Μητροπολίτου Τυρολόης καί Σερεντίου), *Ἡ ἱεραρχική ὀργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας κατά τό περί Ἐκκλησίας σύνταγμα τῆς Β' ἐν Βατικανῶ Συνόδου*, Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 30-31. Στυλ. Χαρκιανάκη (Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας), *Τό περί Ἐκκλησίας σύνταγμα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου*, Αθήναι 1969, σελ. 180-184.

³⁶. Βλ. P. Duprey, «The Synodical Structure of the Church in Eastern Orthodox Theology», *One in Christ* 7 (1971), σελ. 173 καί 716 κ. ἑξ.

νοηματοδοτήσει καί τίς ἄλλες Χριστιανικές Ὁμολογίες καί Παραδόσεις σχετικά μέ τά «πῶς δεῖ καί ὑπέρ ὧν δεῖ» τῆς συνοδικότητος, ἀλλά καί γιά ἄλλα σύγχρονα ἀνθρωπολογικά προβλήματα.

Ἡ Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδος θά πρέπει νά παραμένει πάντοτε τό σημεῖο ἀναφορᾶς καί τό πρότυπό μας, ὅχι μόνο ἐορτολογικά, ἀλλά κυρίως ἐκκλησιολογικά, ὥστε νά μπορούμε νά ἐπιβεβαιώνουμε ἔμπρακτα καί οὐσιαστικά τήν σημασία τῆς, τήν σπουδαιότητά τῆς ἀλλά καί τήν ἀναγκαιότητά τῆς.

Αὐτήν ἀκριβῶς τήν σπουδαιότητα καί ἀναγκαιότητα προσπάθησε νά ἐπισημάνει καί ὁ ὁμιλητής. Τό ἀξιολογικό ἀποτέλεσμά του, θετικό ἢ ἀρνητικό, ἐπαφίεται στήν κρίση σας.

Σᾶς εὐχαριστῶ καί πάλι γιά τήν τιμή, τήν προσοχή καί γιά τήν ὑπομονή σας.